

รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูสอนสังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21
ตามหลักภาวนา 4 : ของครูเขตพื้นที่ชายแดนจังหวัดตาก

A Model of Social Studies Teachers' Competency Development in the 21st
Century in Accordance with Bhāvānā iv Principles for
the Tak Province Border Area

นางสาวสายรุ้ง บุษพาพันธ์, รศ.ดร.สมชัย ศรีนอก, ผศ.ดร.นิเวศน์ วงศ์สุวรรณ

Miss Sairoong Bubpaphan, Assoc. Prof. Dr. Somchai Srinok, Asst. Prof. Dr. Niwes Wongsuwan.

นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-mail: Sairoong@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 30 มีนาคม 2564

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 30 พฤษภาคม 2564

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 20 มิถุนายน 2564

บทคัดย่อ (Abstract)

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปการพัฒนาสมรรถนะครูสอนสังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของครูเขตพื้นที่ชายแดนจังหวัดตาก (2) ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะครูสอนสังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของครูเขตพื้นที่ชายแดนจังหวัดตาก (3) เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูสอนสังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักภาวนา 4 ของครูเขตพื้นที่ชายแดนจังหวัดตาก

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลสองขั้นตอน ขั้นตอนหนึ่งจากผู้ให้ข้อมูล หลัก 25 ท่าน เลือกแบบเจาะจงจากผู้มีความรู้ ด้านพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับหลักภาวนาด้านการพัฒนาสมรรถนะครูสังคมศึกษาของเขตพื้นที่ชายแดนจังหวัดตาก และผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนสังคมศึกษาของเขตพื้นที่ชายแดนจังหวัดตาก ด้วยแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัว นำผลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาทำการวิเคราะห์ด้วย (SWOT Analysis) เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูสอนสังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักภาวนา 4 ของครูเขตพื้นที่ชายแดนจังหวัดตาก และการเผยแพร่สู่สาธารณะชนในลำดับต่อไป

ผลการวิจัยพบว่า

รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูสอนสังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักภาวนา 4 ของครูเขตพื้นที่ชายแดนจังหวัดตาก มาใช้เป็นกรอบในการพัฒนา ประกอบด้วย 1) กายภาวนา พัฒนากาย 2) ศิลภาวนา พัฒนาศีล 3) จิตภาวนา พัฒนาจิตใจ และ 4) ปัญญาภาวนา พัฒนาปัญญา บูรณาการเข้ากับการพัฒนาสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ตามที่กระทรวงศึกษาธิการเกี่ยวกับสมรรถนะครู โดยมีแนวทางในการพัฒนาดังนี้

1. รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะของครูสอนสังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามกายภาวนา ของครูเขตพื้นที่ชายแดนจังหวัดตาก แนวทางการพัฒนาสมรรถนะหลัก และสมรรถนะประจำสายงาน เพื่อให้ครูสอนสังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21 มีการพัฒนาสมรรถนะตนเอง ในการบริหารหลักสูตร พัฒนาผู้เรียน จัดการสภาพแวดล้อม และ บริหารหลักสูตร พัฒนาผู้เรียน จัดการสภาพแวดล้อม

2. รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะของครูสอนสังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามศีลภาวนา ของครูเขตพื้นที่ชายแดนจังหวัดตาก แนวทางการพัฒนาสมรรถนะหลัก และสมรรถนะประจำสายงาน เพื่อให้ครูสอนสังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21 มีการพัฒนาสมรรถนะเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรม ยึดมั่นในอาชีพความเป็นครู ปฏิบัติตนอย่างเหมาะสม เป็นมิตรกับชุมชน จัดการการเรียนรู้ สังเคราะห์ปัญหา เสริมสร้างจริยธรรม

3. รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะของครูสอนสังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามจิตภาวนา ของครูเขตพื้นที่ชายแดนจังหวัดตาก แนวทางการพัฒนาสมรรถนะหลัก และสมรรถนะประจำสายงาน เพื่อให้ครูสอนสังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21 มีการพัฒนาสมรรถนะเพื่อเสริมสร้างสติ สมาธิ คิดวิเคราะห์อย่างสร้างสรรค์ แลกเปลี่ยนความรู้สู่นวัตกรรมที่ทันสมัย

4. รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะของครูสอนสังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามปัญญาภาวนา ของครูเขตพื้นที่ชายแดนจังหวัดตาก แนวทางการพัฒนาสมรรถนะหลัก และสมรรถนะประจำสายงาน เพื่อให้ครูสอนสังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21 มีการพัฒนาสมรรถนะเพื่อเสริมสร้างปัญญา แสวงหาความรู้ พัฒนาระบบบูรณาการที่ทันสมัย เป็นแบบอย่างที่ดี และออกแบบการเรียนรู้ สืบเสาะข้อมูล เท่าทันการเปลี่ยนแปลง

คำสำคัญ : ศตวรรษที่ 21, หลักภาวนา 4, พื้นที่ชายแดนจังหวัดตาก

Abstract

Objectives of this research were: 1. to study general conditions of social studies teachers' competency development in the 21st century in accordance with Bhâvanâ IV Principles for the Tak Province Border area, 2. To study internal and external factors affecting the social studies teachers' competency development in the 21st century in accordance with Bhâvanâ IV Principles for the Tak Province Border area and 3. To propose a model of

social studies teachers' competency development in the 21st century in accordance with Bhâvanâ IV Principles for the Tak Province Border area.

Methodology was the quantitative research, collected data with steps: Step I; data were collected from 25 key informants, purposefully selected, from the experts in Buddhism especially the Bhavana⁴, the experts in social studies teachers' competency at Tak Province Border area, with structured in-depth-interview script, by face-to-face interviewing, then, data were analyzed by SWOT analysis and formulate into a model of social studies teachers' competency development in accordance with Bhavana 4 for publicly publicizing later on.

Findings were as follows:

A model of social studies teachers' competency development in the 21st century in accordance with Bhavana⁴ for the teachers at Tak Province border areas consisted of 1) physical development, 2) precept development, 3) mind development and 4) Wisdom development by integrating with competency development in the 21st century by the Ministry of Education that indicated the methods of teachers competencies development by the following methods:

1. The method of teachers' competencies development in the 21st century according to Kâyabhâvanâ or physical development for teachers at Tak Province border areas consisted of core and functional competencies that the teachers in the 21st century would conduct self competency development for curriculum administration, learners development and environmental development.

2. The method of teachers' competencies development in the 21st century according to Silabhâvanâ or precepts development for teachers at Tak Province border areas consisted of core and functional competencies that the teachers in the 21st century would conduct self competency development for behavior development, adhering to professional code of conducts for teachers, appropriately behaving, friendly to communities, learning management, problems synthesis and morality enhancement.

3. The method of teachers' competencies development in the 21st century according to Cittabhâvanâ or mind development for teachers at Tak Province border areas consisted of core and functional competencies for the teachers in the 21st century would

conduct self competency development for mindfulness, concentration enhancement, creatively critical analysis, knowledge exchange for modern innovation. Applying psychology for learner's development.

4. The method of teachers' competencies development in the 21st century according to Paññābhāvanā or wisdom development for teachers at Tak Province border areas consisted of core and functional competencies for the teachers in the 21st century to develop competency for wisdom promotion, knowledge seeking, modern integrated system development, setting a good example, learning method design, data seeking for up-keeping with new changes.

Keyword: The 21st Century, Bhavana 4, The Tak Province Border Area

บทนำ (Introduction)

ท่ามกลางความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและการพัฒนาทางด้านดิจิทัล สถาบันการศึกษาหลายแห่งมีการปรับหลักสูตรและวิธีการสอนที่เน้นการเรียนรู้ให้เกิดประสิทธิภาพสามารถประยุกต์ใช้ได้จริง ความนิยมการเรียนรู้ระบบมีมากขึ้น ผู้คนมองหารูปแบบการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น สามารถตอบโจทย์ความต้องการของผู้เรียนได้รวดเร็ว นอกจากนี้ยังเกิดนวัตกรรมการเรียนรู้ใหม่ๆ ที่สามารถตอบโจทย์และรองรับการใช้งานอย่างเหมาะสมของคนแต่ละกลุ่มอาชีพ เว็บไซต์ แอปพลิเคชัน คนในยุคนี้จำเป็นต้องปรับตัวและพัฒนาศักยภาพของตนเองอยู่เสมอ ทั้งในแง่การทำงานและใช้ชีวิต ไม่ว่าจะเป็นภาคธุรกิจ ครูอาจารย์ผู้ประกอบการ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) มุ่งเน้นให้คนไทยส่วนใหญ่มีทัศนคติและพฤติกรรมตามบรรทัดฐานที่ดีของสังคม มีความรู้ ทักษะ ความสามารถ ได้รับการศึกษา ที่มีคุณภาพสูงตามมาตรฐานสากลและเรียนรู้ได้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการมีสุขภาวะที่ดีขึ้น และสถาบัน ทางสังคมมีความเข้มแข็งมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ โดยยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) มีวิสัยทัศน์ให้ประเทศมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้วด้วยการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วยยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคน ด้านการสร้างโอกาสความเสมอภาคและเท่าเทียมกันทางสังคม ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ด้านการปรับสมดุล และพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดจุดเน้นเชิงนโยบายที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ด้วยเช่นกัน

พฤติกรรมกรเรียนรู้ของคนเปลี่ยนไป ความรู้ใหม่ๆ มากมายนอกห้องเรียน ทำให้ผู้คนในยุคนี้แสวงหาความรู้ใหม่ๆ อย่างต่อเนื่อง ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและดิจิทัลมีการพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว ยิ่งทำให้ผู้คนเชื่อมต่อกับอินเทอร์เน็ตแทบตลอดเวลา โลกดิจิทัลจึงเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ในปัจจุบันระบบ

การศึกษาต้องปรับตัว ความรู้ในทุกวันนี้มีมากมายและแสวงหาได้ง่ายขึ้น การเรียนรู้ในยุคนี้จึงไม่ใช่การเรียนเพื่อท่องจำ แต่เป็นเรียนเพื่อรู้ และรู้เพื่อนำไปใช้ต่อได้ สถาบันการศึกษาหลายแห่งจึงมีการปรับหลักสูตรและวิธีการสอนที่เน้นไปที่การเรียนรู้ให้เกิดประสิทธิภาพ สามารถประยุกต์ใช้ได้จริง มีการบูรณาการสาขาวิชาต่างๆ เข้าด้วยกัน ความนิยมการเรียนรู้นอกระบบมีมากขึ้น ผู้คนมองหารูปแบบการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น สามารถตอบโจทย์ความต้องการของผู้เรียนได้รวดเร็ว เลือกเรียนสิ่งที่ตนเองสนใจได้ทันที ระบบการเรียนรู้ทางออนไลน์เข้ามามีบทบาทมากขึ้นที่ทำให้สามารถเลือกเรียนรู้ได้ตามที่ตนเองสนใจ ภายใต้เวลาสถานที่ตามที่ต้องการสะดวก

การพัฒนาเด็กให้มีลักษณะดังกล่าว ครูเป็นบุคคลที่มีความสำคัญเป็นอย่างมากเพราะเป็นผู้ที่ใกล้ชิดและมีบทบาทในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเด็ก หากครูมีคุณภาพจะส่งผลให้คุณภาพ การเรียนรู้ของเด็กดีตามไปด้วย ดังนั้น ผู้ศตวรรษที่ 21 ครูจึงต้องสามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสมโดยเปลี่ยนแปลงบทบาทจากผู้ถ่ายทอดความรู้สู่เด็ก เป็นผู้จัดประสบการณ์ให้เด็กได้มีพัฒนาการอย่างรอบด้าน และที่สำคัญคือ การพัฒนาให้เด็กมีทักษะในศตวรรษที่ 21 ทั้งนี้ในการพัฒนาเด็กให้มีทักษะดังกล่าวครูเองจะต้องมีคุณลักษณะที่สอดคล้องกับทักษะในศตวรรษที่ 21 ด้วย

จากผลการศึกษาสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคด้านการศึกษาของจังหวัดที่มีอาณาเขตติดต่อกับสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา พบว่า ประชาชนที่มีอายุ 15-59 ปี ในพื้นที่ดังกล่าว ได้รับการศึกษาเฉลี่ยในช่วงปี พ.ศ. 2554-2556 อยู่ในช่วง 6.2 – 8.5 ปี ซึ่งต่ำกว่าจำนวนปีการศึกษาภาคบังคับของประเทศไทย (9 ปี) (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ : ออนไลน์) ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการขาดโอกาสทางการศึกษาของประชาชนในพื้นที่ชายแดน และจากการศึกษาสภาพปัญหาการจัดการศึกษาในพื้นที่ที่ติดต่อกับชายแดนพบว่า นักเรียนขาดทักษะการใช้ภาษาไทย หลักสูตรการศึกษาไม่สอดคล้องกับบริบทและความต้องการพัฒนา ของพื้นที่ การจัดการเรียนการสอนไม่ครบ 8 กลุ่มสาระ มีครูไม่ครบชั้น และสอนไม่ตรงตามวุฒิครูและผู้บริหารสถานศึกษาย้ายบ่อย นักเรียนอ่านเขียนภาษาไทยไม่คล่อง ขาดแคลนสื่อการเรียนการสอนเทคโนโลยี ครุภัณฑ์ วัสดุอุปกรณ์ และเครื่องมือเครื่องจักรที่ทันสมัย ไม่มีคุณภาพ และไม่ได้มาตรฐาน รวมถึงงบประมาณที่ได้รับ ไม่สอดคล้องกับสภาพการดำเนินงานจริง

ปัญหาการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวนโรงเรียนขนาดเล็กมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากมีปัจจัยที่ไม่สามารถควบคุมได้ คือ อัตราการเกิดที่มีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งข้อจำกัดของโรงเรียนขนาดเล็กคือ ครูไม่ครบชั้น งบประมาณไม่เพียงพอเนื่องจากได้รับจัดสรรงบประมาณตามจำนวนรายหัวของนักเรียนที่มีจำนวนน้อย การบริหารขาดความคล่องตัวยืดหยุ่นเมื่อเทียบกับโรงเรียนขนาดใหญ่ ซึ่งเป็นปัจจัยที่สะท้อนให้เห็นการจัดการศึกษาที่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพได้ยาก ทั้งนี้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาได้แก้ปัญหา โดยกำหนดแนวทางการพัฒนาในภาพรวมของเขตพื้นที่การศึกษาที่เชื่อมโยงบูรณาการที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก

จากความสำคัญที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยได้เห็นความสำคัญของการพัฒนาสมรรถนะครูสังคมศึกษาของพื้นที่ชายแดนจังหวัดตาก โดยผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นคำถามของการวิจัยครั้งนี้ไว้ 3 ประเด็น ประกอบด้วย สภาพทั่วไปในการพัฒนาสมรรถนะครูสอนสังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของครูเขตพื้นที่ชายแดนจังหวัดตากมีอะไรบ้าง ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะครูสอนสังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของครูเขตพื้นที่ชายแดนจังหวัดตากเป็นอย่างไร และรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูสอนสังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักทฤษฎี 4 : ของครูเขตพื้นที่ชายแดนจังหวัดตากควรเป็นอย่างไร โดยการศึกษาสภาพทั่วไปการพัฒนาสมรรถนะครูสังคมศึกษา ของเขตพื้นที่ชายแดนจังหวัดตากในศตวรรษที่ 21 ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะครูสังคมศึกษาของเขตพื้นที่ชายแดนจังหวัดตากในศตวรรษที่ 21 โดยการศึกษาจากสมรรถนะหลัก และ สมรรถนะตามสายปฏิบัติงาน โดยการนำหลักทฤษฎี 4 มาประยุกต์ใช้เพื่อเป็นแนวทางในการนำเสนอรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูสังคมศึกษา ตามหลักทฤษฎี 4 ของเขตพื้นที่ชายแดนจังหวัดตากในศตวรรษที่ 21 ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objective)

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปการพัฒนาสมรรถนะครูสอนสังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของครูเขตพื้นที่ชายแดนจังหวัดตาก
2. วิเคราะห์ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะครูสอนสังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของครูเขตพื้นที่ชายแดนจังหวัดตาก
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูสอนสังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักทฤษฎี 4 ของครูเขตพื้นที่ชายแดนจังหวัดตาก

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มุ่งศึกษาวิเคราะห์หลักทฤษฎี 4 จากคัมภีร์พระไตรปิฎก (Documentary Research) ประกอบกับส่วนที่เป็นแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถนะครูสังคมศึกษาเขตพื้นที่ชายแดนจังหวัดตากในศตวรรษที่ 21 จากนั้นนำไปสังเคราะห์ร่วมกับผลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) เพื่อให้เกิดรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูสังคมศึกษา ตามหลักทฤษฎี 4 ของเขตพื้นที่ชายแดนจังหวัดตากในศตวรรษที่ 21 นำข้อมูลที่ได้จากมาวิเคราะห์ (SWOT Analysis) เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูสอนสังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักทฤษฎี 4 ของครูเขตพื้นที่ชายแดนจังหวัดตาก โดยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยดังนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) ได้แก่ ข้อมูลจากพระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา ทั้งฉบับภาษาบาลีและภาษาไทย ศึกษาข้อมูลจากเอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source)

ได้แก่ เอกสาร หนังสือ ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสมรรถนะครูสอนสังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักทฤษฎี 4 ของครูเขตพื้นที่ชายแดนจังหวัดตาก

ขั้นที่ 2 การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) จำนวน 25 ท่าน

ขั้นที่ 3 นำข้อมูลจากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับสมรรถนะหลัก 5 ประการ และสมรรถนะตามสายปฏิบัติงาน 6 ประการ มาวิเคราะห์สภาพทั่วไปการพัฒนาสมรรถนะครูสังคมศึกษา รวมถึงปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกที่ส่งผลที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะครูสังคมศึกษาของเขตพื้นที่ชายแดนจังหวัดตาก ในศตวรรษที่ 21

ขั้นที่ 4 วิเคราะห์หลักทฤษฎี 4 คือ กายทฤษฎี ทฤษฎี ทฤษฎี และปัญหาทฤษฎี รวมทั้งวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview : IDI) โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Technique)

ขั้นที่ 5 นำมาวิเคราะห์ SWOT Analysis นำเสนอรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูสอนสังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักทฤษฎี 4 : ของครูเขตพื้นที่ชายแดนจังหวัดตาก และการเผยแพร่สู่สาธารณะชนในขั้นต่อไป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ (Interview Form) แบบมีโครงสร้างเพื่อออกเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถนะครูสังคมศึกษาตามหลักทฤษฎี 4 ของเขตพื้นที่ชายแดนจังหวัดตากในศตวรรษที่ 21 โดยใช้สำหรับสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) จำนวน 3 กลุ่ม คือ 1) ผู้ให้ข้อมูลหลักเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักทฤษฎี 4 ในการพัฒนาสมรรถนะครูสังคมศึกษา 2) ผู้ให้ข้อมูลหลักเกี่ยวกับสภาพทั่วไปการพัฒนาสมรรถนะครูสังคมศึกษา รวมถึงปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกที่ส่งผลที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะครูสังคมศึกษาของเขตพื้นที่ชายแดนจังหวัดตาก ในศตวรรษที่ 21 และ 3) นำมาวิเคราะห์ (SWOT Analysis) 4) นำเสนอรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูสอนสังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักทฤษฎี 4 ของครูเขตพื้นที่ชายแดนจังหวัดตาก และการเผยแพร่สู่สาธารณะชนในขั้นต่อไป

ผลการวิจัย (Research Results)

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูสอนสังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักทฤษฎี 4 ของครูเขตพื้นที่ชายแดนจังหวัดตาก ผู้วิจัยได้ตั้งประเด็นคำถามของการวิจัยครั้งนี้ไว้ 3 ประเด็น ประกอบด้วย สภาพทั่วไปในการพัฒนาสมรรถนะครูสอนสังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของครูเขตพื้นที่ชายแดนจังหวัดตากมีอะไรบ้าง ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะครูสอนสังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของครูเขตพื้นที่ชายแดนจังหวัดตากเป็นอย่างไร และรูปแบบการพัฒนา

สมรรถนะครูสอนสังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักทฤษฎี 4 ของครูเขตพื้นที่ชายแดนจังหวัดตาก ควรเป็นอย่างไร ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยในแต่ละประเด็นไว้ดังนี้

1. สภาพทั่วไปการพัฒนาสมรรถนะครูสอนสังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของครูเขตพื้นที่ชายแดนจังหวัดตาก แนวทางในการพัฒนาสมรรถนะครูสอนสังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21 ได้นำนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ กรอบสมรรถนะของครูแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในศตวรรษที่ 21 (กระทรวงศึกษาธิการ : ออนไลน์) มาใช้ในการดำเนินการพัฒนาการพัฒนาสมรรถนะครูสอนสังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของครูเขตพื้นที่ชายแดนจังหวัดตาก โดยแบ่งเป็น 2 สมรรถนะ ประกอบด้วย สมรรถนะหลัก (Core Competency) คือ การมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน การบริการที่ดี การพัฒนาตนเอง การทำงานเป็นทีม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพครู สมรรถนะประจำสายงาน (Functional Competency) คือ การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาผู้เรียน การบริหารจัดการชั้นเรียน การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน ภาวะผู้นำครู การสร้างความสัมพันธ์ และความร่วมมือกับชุมชน เพื่อการจัดการเรียนรู้

2. ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะครูสอนสังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของครูเขตพื้นที่ชายแดนจังหวัดตาก ประกอบด้วย

จุดแข็ง (Strength: S) ผู้บริหารสถานศึกษา รัับทราบนโยบาย แนวทางการดำเนินการ มีความเข้าใจมีทักษะและกระบวนการคิดที่เป็นระบบ สามารถนำไปประยุกต์ในการปฏิบัติงานให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ผู้บริหารสถานศึกษามุ่งเน้นความสำเร็จ และยึดหลักธรรมาภิบาล ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศด้านการบริหารทรัพยากรบุคคลมีความทันสมัย และสามารถใช้งานได้มีประสิทธิภาพ บุคลากรทำงานเป็นทีมได้ดี มีการส่งเสริมบุคลากรที่มีผลงานดี เพื่อสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติราชการ สนับสนุนบุคลากรในด้านสรรณะในการขับเคลื่อน มีการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 มีการส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศให้กับบุคลากร มีข้อมูลและสารสนเทศที่เป็นปัจจุบัน และเพียงพอต่อความต้องการ มีการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนผ่านการลงมือทำจริง และ มีการส่งเสริมการศึกษาและการพัฒนาชุดฝึกอบรมครูเกี่ยวกับทักษะการสอนในศตวรรษที่ 21

จุดอ่อน (Weakness: W) ขาดแคลนห้องปฏิบัติการทางภาษา ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ไม่รองรับโปรแกรมสมัยใหม่ มีความขัดแย้งในกลุ่มชาติพันธุ์ และขาดความเข้าใจในวัฒนธรรมของกันและกัน สถานศึกษาในพื้นที่ชายแดนส่วนใหญ่เป็นสถานศึกษาขนาดเล็ก ครูไม่มีความรู้ภาษาถิ่น ขาดทักษะการสอนภาษาถิ่น รวมทั้งมีปัญหาการสื่อสารกับนักเรียนจากประเทศเพื่อนบ้าน เช่น ภาษาพม่า การพัฒนาบุคลากรไม่ค่อยครอบคลุมทุกระดับ ระบบอินเทอร์เน็ตไม่เสถียร เทคโนโลยีสารสนเทศด้านกำลังคนยังถูกนำมาใช้ไม่เต็มศักยภาพ สื่อการเรียนการสอน ครุภัณฑ์ วัสดุอุปกรณ์เทคโนโลยี เครื่องมือเครื่องจักร ขาดแคลน ไม่ทันสมัย ไม่มีคุณภาพ และไม่ได้มาตรฐาน ครูผู้สอนไม่เพียงพอ ครูไม่ครบชั้น ขาดบุคลากรสายผู้สอนที่มี

ความรู้เฉพาะด้าน เช่น การโรงแรม ภาษาอังกฤษ เป็นต้น บุคลากรขาดการเรียนรู้และการสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ และบุคลากรติดภารกิจงานประจำมากเกินไป จึงทำให้ไม่มีเวลาในการเข้าร่วมอบรม สัมมนา เพิ่มองค์ความรู้ ทักษะทางด้านวิทยาการคอมพิวเตอร์

โอกาส (Opportunity: O) การสอนให้เกิดทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มุ่งเน้นเชิง สหวิทยาการของวิชาแกนหลัก สร้างนวัตกรรมและวิธีการเรียนรู้ในเชิงบูรณาการที่มีเทคโนโลยีเป็นตัวเกื้อหนุน การเรียนรู้แบบสืบค้น และวิธีการเรียนจากการใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning) เพื่อการสร้างทักษะขั้นสูงทางการคิด มียุทธศาสตร์ในการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาที่ชัดเจน จุดมุ่งหมายสำคัญ เพื่อการสร้างครูให้เป็นผู้ที่มีทักษะความรู้ความสามารถในเชิงบูรณาการ การใช้เครื่องมือและกำหนด ยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติในชั้นเรียน และสร้างให้ครูมีความสามารถในการวิเคราะห์และกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ได้เหมาะสม มีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านทางสื่อและเทคโนโลยีมากมาย ผู้เรียนจึงต้องมีความสามารถในการแสดงทักษะการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณและปฏิบัติงานได้หลากหลาย โดยอาศัยความรู้ในหลายด้าน ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี เป็นโอกาสให้บุคลากรสามารถสื่อสารและทำความเข้าใจกันได้ อย่างต่อเนื่อง การสร้างสมรรถนะทางวิชาชีพให้เกิดขึ้นกับครูเพื่อเป็นต้นแบบ (Model) แห่งการเรียนรู้ของ ชั้นเรียนที่จะนำไปสู่การสร้างทักษะการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนได้อย่างมีคุณภาพ แบ่งปันความรู้ระหว่าง ชุมชนทางการเรียนรู้โดยใช้ช่องทางหลากหลายในการสื่อสารให้เกิดขึ้น สร้างให้ครูเป็นผู้ที่มีความสามารถ วิเคราะห์ผู้เรียนได้ทั้งรูปแบบการเรียนรู้ สติปัญญา จุดอ่อน จุดแข็งในตัวผู้เรียน สร้างความสมดุลในการ ประเมินผลเชิงคุณภาพ โดยการใช้แบบทดสอบมาตรฐานสำหรับการทดสอบย่อยและทดสอบรวมสำหรับการ ประเมินผลในชั้นเรียน

อุปสรรค (Threats: T) สถาบันครอบครัวและสถาบันชุมชนดั้งเดิมมีความเข้มแข็งลดลง เช่น การหย่าร้าง พ่อแม่แยกกันอยู่ รวมทั้งผู้ปกครองไม่ให้ความสำคัญในการส่งเสริมการศึกษา ประชาชนมีความ หลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ มีหลายเชื้อชาติ บางส่วนเป็นบุคคล ไร้สัญชาติ และมีการย้ายถิ่นอยู่ ตลอดเวลา กลุ่มชาติพันธุ์ส่วนใหญ่ใช้ภาษาถิ่นในการสื่อสาร รัฐบาลจัดสรรงบประมาณด้านบุคลากรน้อย ไม่ เพียงพอต่อการพัฒนาและสร้างสิ่งจูงใจ ส่วนราชการต่างๆ ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาบุคลากรแตกต่างกัน ทำให้ศักยภาพของบุคลากรไม่เท่าเทียมกัน ยากแก่การทำงานร่วมกัน ประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจ การดำเนินงานเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ สถานศึกษาในพื้นที่ชายแดนส่วนใหญ่เป็นสถานศึกษาขนาดเล็ก การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองที่รวดเร็ว ทำให้การพัฒนาบุคลากรไม่ทันต่อการ เปลี่ยนแปลง

3. รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูสอนสังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักภาวนา 4 ของครูเขตพื้นที่ชายแดนจังหวัดตาก ประกอบด้วย 4 รูปแบบดังนี้

3.1 รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะของครูสอนสังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามกายภาวนาของครูเขตพื้นที่ชายแดนจังหวัดตาก แนวทางการพัฒนาสมรรถนะหลัก และสมรรถนะประจำสายงาน เพื่อให้ครูสอนสังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21 มีการพัฒนาสมรรถนะตนเอง ในการบริหารหลักสูตร พัฒนาผู้เรียน จัดการสภาพแวดล้อม และ บริหารหลักสูตร พัฒนาผู้เรียน จัดการสภาพแวดล้อม

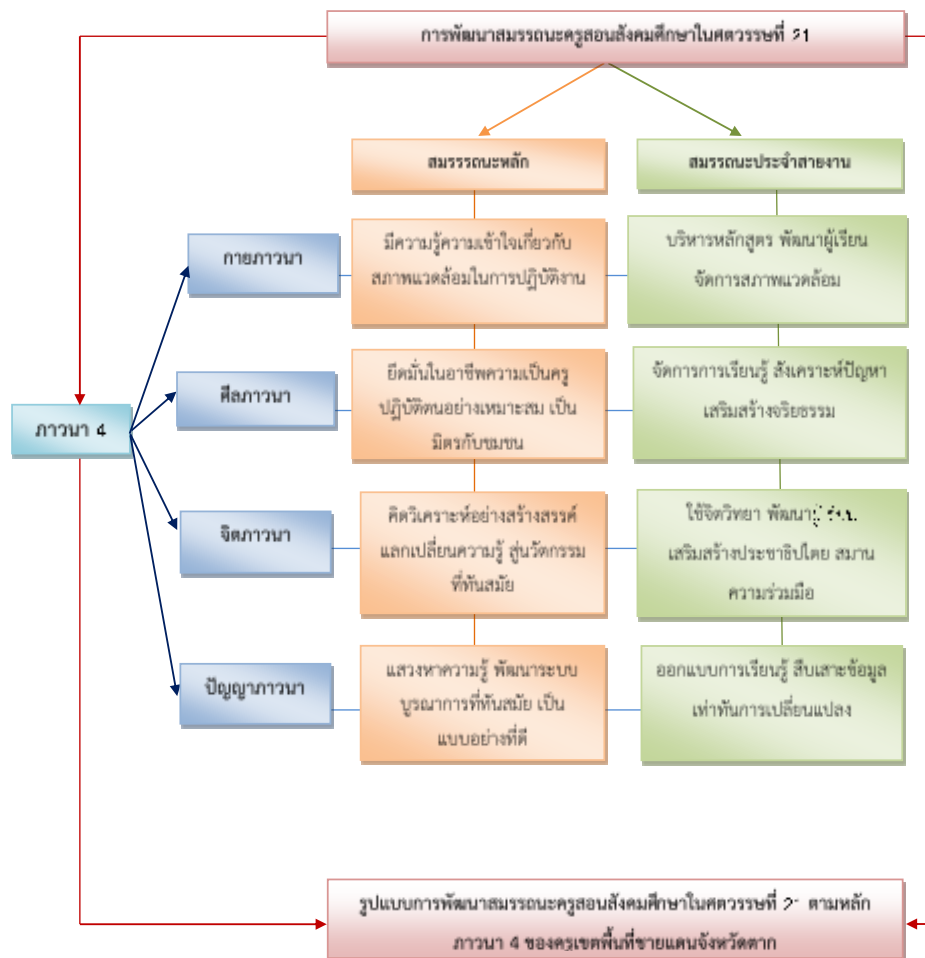
3.2 รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะของครูสอนสังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามศีลภาวนาของครูเขตพื้นที่ชายแดนจังหวัดตาก แนวทางการพัฒนาสมรรถนะหลัก และสมรรถนะประจำสายงาน เพื่อให้ครูสอนสังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21 มีการพัฒนาสมรรถนะเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรม ยึดมั่นในอาชีพ ความเป็นครู ปฏิบัติตนอย่างเหมาะสม เป็นมิตรกับชุมชน จัดการการเรียนรู้ สังเคราะห์ปัญหา เสริมสร้างจริยธรรม

3.3 รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะของครูสอนสังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามจิตภาวนาของครูเขตพื้นที่ชายแดนจังหวัดตาก แนวทางการพัฒนาสมรรถนะหลัก และสมรรถนะประจำสายงาน เพื่อให้ครูสอนสังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21 มีการพัฒนาสมรรถนะเพื่อเสริมสร้างสติ สมาธิ คิดวิเคราะห์อย่างสร้างสรรค์ แลกเปลี่ยนความรู้สู่นวัตกรรมที่ทันสมัย และใช้จิตวิทยา พัฒนาผู้เรียน เสริมสร้างประชาธิปไตย สมานความร่วมมือ

3.4. รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะของครูสอนสังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามปัญญาภาวนา ของครูเขตพื้นที่ชายแดนจังหวัดตาก แนวทางการพัฒนาสมรรถนะหลัก และสมรรถนะประจำสายงาน เพื่อให้ครูสอนสังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21 มีการพัฒนาสมรรถนะเพื่อเสริมสร้างปัญญา แสวงหาความรู้ พัฒนาระบบ บูรณาการที่ทันสมัย เป็นแบบอย่างที่ดี และออกแบบการเรียนรู้ สืบเสาะข้อมูล เท่าทันการเปลี่ยนแปลง

องค์ความรู้จากการวิจัย (Research Knowledge)

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูสอนสังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักภาวนา 4 ของครูเขตพื้นที่ชายแดนจังหวัดตาก” ผู้วิจัยค้นพบองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดจากการได้วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลตามกรอบแนวคิด ดังแสดงในแผนภาพต่อไปนี้

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้รูปแบบรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูสอนสังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักภาวนา 4 ของครูเขตพื้นที่ชายแดนจังหวัดตาก

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

จากการวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูสอนสังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักภาวนา 4 ของครูเขตพื้นที่ชายแดนจังหวัดตาก ผู้วิจัยจะได้นำประเด็นที่สำคัญและน่าสนใจ นำมาอภิปรายผล ดังนี้

สภาพทั่วไปการพัฒนาสมรรถนะครูสอนสังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของครูเขตพื้นที่ชายแดนจังหวัดตาก

1. สภาพทั่วไปการพัฒนาสมรรถนะครูสอนสังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของครูเขตพื้นที่ชายแดนจังหวัดตาก แนวทางในการพัฒนาสมรรถนะครูสอนสังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21 ได้นำนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ กรอบสมรรถนะของครูแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในศตวรรษที่ 21

(กระทรวงศึกษาธิการ : ออนไลน์) มาใช้ในการดำเนินการพัฒนาการพัฒนาสมรรถนะครูสอนสังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของครูเขตพื้นที่ชายแดนจังหวัดตาก โดยแบ่งเป็น 2 สมรรถนะ ประกอบด้วย สมรรถนะหลัก (Core Competency) คือ การมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน การบริการที่ดี การพัฒนาตนเอง การทำงานเป็นทีม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพครู ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กัญญ์วรา ผลเจริญ (2559 : 56-58) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาสมรรถนะหลักของครูโรงเรียนสันติราษฎร์วิทยาลัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะหลักของครูส่วนใหญ่มุ่งเน้นการพัฒนาสมรรถนะหลักในด้าน จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพครู การทำงานเป็นทีม การบริการที่ดี การมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน และการพัฒนาตนเอง เป็นสำคัญ

สมรรถนะประจำสายงาน (Functional Competency) คือ การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาผู้เรียน การบริหารจัดการชั้นเรียน การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน ภาวะผู้นำครู การสร้างความสัมพันธ์ และความร่วมมือกับชุมชนเพื่อการจัดการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุธี บุรณะแพทย์ (2557 : 88) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง สมรรถนะของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะประจำสายงานของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 ได้ให้ความสำคัญในการพัฒนาผู้เรียน เน้นการสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนเพื่อการจัดการเรียนรู้ การบริหารจัดการชั้นเรียน การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญ

2. ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะครูสอนสังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของครูเขตพื้นที่ชายแดนจังหวัดตาก จากการศึกษาวิจัยพบว่าปัจจัยแวดล้อมภายนอกที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะครูสอนสังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของครูเขตพื้นที่ชายแดนจังหวัดตาก เพื่อประเมินสถานการณ์พัฒนาตามหลัก (SWOT Analysis) สามารถสรุปสาระสำคัญดังนี้

จุดแข็ง (Strength: S) ผู้บริหารสถานศึกษา รับทราบนโยบาย แนวทางการดำเนินการ มีความเข้าใจมีทักษะและกระบวนการคิดที่เป็นระบบ สามารถนำไปประยุกต์ในการปฏิบัติงานให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ผู้บริหารสถานศึกษามุ่งเน้นความสำเร็จ และยึดหลักธรรมาภิบาล ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศด้านการบริหารทรัพยากรบุคคลมีความทันสมัย และสามารถใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ บุคลากรทำงานเป็นทีมได้ดี มีการส่งเสริมบุคลากรที่มีผลงานดี เพื่อสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติราชการ สนับสนุนบุคลากรในด้านสรรณะในการขับเคลื่อน มีการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการเข้าสู่ศตวรรษที่ 21

การส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศให้กับบุคลากร มีข้อมูลและสารสนเทศที่เป็นปัจจุบัน และเพียงพอต่อความต้องการ มีการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนผ่านการลงมือทำจริง และ มีการส่งเสริมการศึกษาและการพัฒนาชุดฝึกอบรมครูเกี่ยวกับทักษะการสอนในศตวรรษ

ที่ 21 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กันตวรรณ มีสมสาร (2560 : 45) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัยในศตวรรษที่ 21 ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาสมรรถนะ คือ หน่วยงานต้นสังกัด ควรส่งเสริมการให้โอกาสอย่างเสมอภาคในการพัฒนาครู จัดอบรมสนับสนุนการพัฒนาาระบบสารสนเทศและสร้างคลังข้อมูล ส่งเสริมให้มีการถอดบทเรียนครูที่ประสบความสำเร็จ และประสานความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ผู้บริหารสถานศึกษาควรกระตุ้นและส่งเสริมให้ครูได้พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง จัดระบบครูพี่เลี้ยง จัดระบบการฝึกอบรมพัฒนาในงาน จัดระบบนิเทศในรูปแบบต่างๆ และ ครูผู้สอนควรพัฒนาตนเองโดยศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง เข้ารับการอบรมหรือศึกษาต่อ

จุดอ่อน (Weakness: W) ขาดแคลนห้องปฏิบัติการทางภาษา ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ไม่รองรับโปรแกรมสมัยใหม่ มีความขัดแย้งในกลุ่มชาติพันธุ์ และขาดความเข้าใจในวัฒนธรรมของกันและกัน สถานศึกษาในพื้นที่ชายแดนส่วนใหญ่เป็นสถานศึกษาขนาดเล็ก ครูไม่มีความรู้ภาษาถิ่น ขาดทักษะการสอนภาษาถิ่น รวมทั้งมีปัญหาการสื่อสารกับนักเรียนจากประเทศเพื่อนบ้าน เช่น ภาษาพม่า การพัฒนาบุคลากรไม่ค่อยครอบคลุมทุกระดับ ระบบอินเทอร์เน็ตไม่เสถียร เทคโนโลยีสารสนเทศด้านกำลังคนยังถูกนำมาใช้ไม่เต็มศักยภาพ สื่อการเรียนการสอน ครูภัณฑ์ วัสดุอุปกรณ์เทคโนโลยี เครื่องมือเครื่องจักร ขาดแคลน ไม่ทันสมัย ไม่มีคุณภาพ และไม่ได้มาตรฐาน ครูผู้สอนไม่เพียงพอ ครูไม่ครบชั้น ขาดบุคลากรสายผู้สอนที่มีความรู้เฉพาะด้าน เช่น การโรงแรม ภาษาอังกฤษ เป็นต้น

บุคลากรขาดการเรียนรู้และการสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ และบุคลากรติดภารกิจงานประจำมากเกินไป จึงทำให้ไม่มีเวลาในการเข้าร่วมอบรม สัมมนา เพิ่มองค์ความรู้ ทักษะทางด้านวิทยาการคอมพิวเตอร์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นันทวัน จันทร์กลิ่น (2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาปัญหาและแนวทางการบริหารจัดการคุณภาพในการพัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนบ้านเนินมะปราง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 พบว่า ปัญหาการบริหารจัดการคุณภาพในการพัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนบ้านเนินมะปราง ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อยด้านที่มีค่าเฉลี่ยของปัญหาสูงสุดได้แก่ ด้านทักษะสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยีมีปัญหาสูงสุด รองลงมาได้แก่ปัญหาด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม และปัญหาด้านทักษะชีวิตและการทำงานโดยมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

โอกาส (Opportunity: O) การสอนให้เกิดทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มุ่งเน้นเชิง สหวิทยาการของวิชาแกนหลัก สร้างนวัตกรรมและวิธีการเรียนรู้ในเชิงบูรณาการที่มีเทคโนโลยีเป็นตัวเกื้อหนุน การเรียนรู้แบบสืบค้น และวิธีการเรียนจากการใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning) เพื่อการสร้างทักษะขั้นสูงทางการคิด มียุทธศาสตร์ในการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาที่ชัดเจน จุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อการสร้างครูให้เป็นผู้ที่มีทักษะความรู้ความสามารถในเชิงบูรณาการ

การใช้เครื่องมือและกำหนดยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติในชั้นเรียน และสร้างให้ครูมีความสามารถในการวิเคราะห์และกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ได้เหมาะสม มีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านทางสื่อและ

เทคโนโลยีมากมาย ผู้เรียนจึงต้องมีความสามารถในการแสดงทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและปฏิบัติงานได้หลากหลาย โดยอาศัยความรู้ในหลายด้าน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นายเอกชัย พุทธสอน (2556 : 200) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง "แนวโน้มการเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักศึกษาผู้ใหญ่" ผลการวิจัยพบว่า ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม คือมีความสามารถในการแสวงหาความรู้ เรียนรู้ได้ด้วยตนเอง และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ทักษะสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี ต้องมีทักษะการเรียนรู้ การใช้และการจัดการสื่อ และเทคโนโลยีสารสนเทศให้เท่าทัน ต้องมีทักษะในการปรับตัวให้สอดคล้องกับบริบทของสังคม และสภาพแวดล้อมในการทำงานที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้

อุปสรรค (Threats: T) สถาบันครอบครัวและสถาบันชุมชนดั้งเดิมมีความเข้มแข็งลดลง เช่น การหย่าร้าง พ่อแม่แยกกันอยู่ รวมทั้งผู้ปกครองไม่ให้ความสำคัญในการส่งเสริมการศึกษา ประชาชนมีความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ มีหลายเชื้อชาติ บางส่วนเป็นบุคคล ไร้สัญชาติ และมีการย้ายถิ่นอยู่ตลอดเวลา กลุ่มชาติพันธุ์ส่วนใหญ่ใช้ภาษาถิ่นในการสื่อสาร รัฐบาลจัดสรรงบประมาณด้านบุคลากรน้อย ไม่เพียงพอต่อการพัฒนาและสร้างสิ่งจูงใจ ส่วนราชการต่างๆ ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาบุคลากรแตกต่างกัน ทำให้ศักยภาพของบุคลากรไม่เท่าเทียมกัน ยากแก่การทำงานร่วมกัน ประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจ การดำเนินงานเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ สถานศึกษาในพื้นที่ชายแดนส่วนใหญ่เป็นสถานศึกษาขนาดเล็ก

การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองที่รวดเร็ว ทำให้การพัฒนาบุคลากรไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นันทวัน จันทร์กลิ่น (2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาปัญหาและแนวทางการบริหารจัดการคุณภาพในการพัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนบ้านเนินมะปราง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 พบว่า ปัญหาการบริหารจัดการคุณภาพในการพัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนบ้านเนินมะปราง ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อยด้านที่มีค่าเฉลี่ยของปัญหาสูงสุดได้แก่ ด้านทักษะสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยีมีปัญหาสูงสุด รองลงมาได้แก่ปัญหาด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม และปัญหาด้านทักษะชีวิตและการทำงานโดยมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 2) ผลการศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการคุณภาพในการพัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

3. รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูสอนสังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักภาวะ 4 ของครูเขตพื้นที่ชายแดนจังหวัดตาก ประกอบด้วย 4 รูปแบบดังนี้

3.1 รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะของครูสอนสังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามกายภาวนาของครูเขตพื้นที่ชายแดนจังหวัดตาก แนวทางการพัฒนาสมรรถนะหลัก และสมรรถนะประจำสายงาน เพื่อให้ครูสอนสังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21 มีการพัฒนาสมรรถนะตนเอง ในการบริหารหลักสูตร พัฒนาผู้เรียน จัดการสภาพแวดล้อม และ บริหารหลักสูตร พัฒนาผู้เรียน จัดการสภาพแวดล้อม

3.2 รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะของครูสอนสังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามคิลาภานา ของครูเขตพื้นที่ชายแดนจังหวัดตาก แนวทางการพัฒนาสมรรถนะหลัก และสมรรถนะประจำสายงาน เพื่อให้ครูสอนสังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21 มีการพัฒนาสมรรถนะเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรม ยึดมั่นในอาชีพ ความเป็นครู ปฏิบัติตนอย่างเหมาะสม เป็นมิตรกับชุมชน จัดการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ ส่งเสริมสร้าง จริยธรรม

3.3 รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะของครูสอนสังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามจิตภานา ของครูเขตพื้นที่ชายแดนจังหวัดตาก แนวทางการพัฒนาสมรรถนะหลัก และสมรรถนะประจำสายงาน เพื่อให้ครูสอนสังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21 มีการพัฒนาสมรรถนะเพื่อเสริมสร้างสติ สมาธิ คิดวิเคราะห์ อย่างสร้างสรรค์ แลกเปลี่ยนความรู้ สุนวัตรกรรมที่ทันสมัย และใช้จิตวิทยา พัฒนาผู้เรียน เสริมสร้าง ประชาธิปไตย สมานความร่วมมือ

3.4 รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะของครูสอนสังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามปัญญา ภานา ของครูเขตพื้นที่ชายแดนจังหวัดตาก แนวทางการพัฒนาสมรรถนะหลัก และสมรรถนะประจำสาย งาน เพื่อให้ครูสอนสังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21 มีการพัฒนาสมรรถนะเพื่อเสริมสร้างปัญญา แสวงหา ความรู้ พัฒนาระบบ บูรณาการที่ทันสมัย เป็นแบบอย่างที่ดี และออกแบบการเรียนรู้ สืบเสาะข้อมูล เท่าทัน การเปลี่ยนแปลง

จากการศึกษาวิจัย รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูสอนสังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของครูเขต พื้นที่ชายแดนจังหวัดตาก ตามหลักภานา 4 อันประกอบด้วย ด้านกายภานา คีลาภานา จิตภานา และ ปัญญาภานา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สายรุ่ง บุษพาพันธ์ (2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาทุน มนุษย์ตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคม อาเซียน” ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบในการพัฒนาทุนมนุษย์ตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วน จังหวัดภาคเหนือตอนล่าง เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน โดยนำหลักภานา 4 เพื่อเป็นการปรับ ทัศนคติเสริมสร้างอัตลักษณ์ โดยมีแนวทางการปฏิบัติดังนี้ ส่งเสริมการฝึกอบรมและจัดโครงการแลกเปลี่ยน ความรู้ในการปฏิบัติงานกับหน่วยงานอื่น ส่งเสริมการฝึกอบรมเสริมสร้างทัศนคติที่จำเป็น ส่งเสริมทักษะ การเรียนรู้ในชุมชน ส่งเสริมการอยู่ร่วมกันในสังคมเพื่อพัฒนาทักษะก้าวสู่สากล ส่งเสริมการพัฒนาทักษะใน การปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง การพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในทุกระดับ ส่งเสริมโครงการ ปฏิบัติธรรม รักษาศีล เสริมสร้างทักษะทางจิตให้มีสมาธิในการปฏิบัติงาน ส่งเสริมการพัฒนาทักษะด้าน ภาษา และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การพัฒนาสมรรถนะครูสอนสังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21 เป็นสิ่งสำคัญในทุกองค์กรไม่ว่าจะเป็นภาครัฐหรือเอกชน ควรนำผลงานวิจัยนี้ไปประยุกต์ใช้ เพื่อให้เกิดการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาในด้านการฝึกอบรม ด้านการศึกษา และด้านการพัฒนา โดยผ่านกิจกรรมดังต่อไปนี้

1.1 การปฐมนิเทศ โครงการปฐมนิเทศแก่บุคลากรใหม่ เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับองค์การบริหารส่วนจังหวัด และบทบาทหน้าที่ของครูสังคมศึกษาที่ได้รับมอบหมาย

1.2 การฝึกอบรม จัดให้มีโครงการฝึกอบรม เพื่อพัฒนาความรู้ในการปฏิบัติงานในหน้าที่รับผิดชอบ และโครงการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม เพื่อพัฒนาและเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมในการปฏิบัติงานของครูสังคมศึกษา

1.3 การศึกษาหรือการดูงาน โครงการศึกษาดูงานเพื่อพัฒนาศักยภาพ เพื่อนำความรู้ที่ได้มาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานแก่ครูสังคมศึกษา

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

จากศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูสอนสังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักทฤษฎี 4 ของครูเขตพื้นที่ชายแดนจังหวัดตาก” ทำให้มีข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ ดังนี้

2.1 แนวทางในการพัฒนาครูสังคมศึกษาโดยจัดทำแผนแม่บทในการพัฒนาสมรรถนะครู โดยยึดยุทธศาสตร์การพัฒนาข้าราชการครู กระทรวงศึกษาธิการที่กำหนดไว้เป็นแนวทางในการพัฒนาครูชายแดน

2.2 การพัฒนาครูสังคมศึกษาต้องมีการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ สร้างทักษะ และพัฒนานวัตกรรมในรูปแบบต่างๆ และการปรับปรุงระบบการเรียนการสอน อุปกรณ์ที่ทันสมัย

2.3 สนับสนุนให้มีการสร้างการมีส่วนร่วมในระบบสนับสนุนและโครงสร้างพื้นฐานทางด้านการศึกษา คุณธรรม จริยธรรม และธรรมาภิบาล

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

หากมีการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถนะครูสังคมศึกษาในเขตพื้นที่ชายแดนในครั้งต่อไป ผู้วิจัยขอเสนอแนะการดำเนินการวิจัยในลักษณะต่อไปนี้

3.1 ควรนำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปศึกษาหาประสิทธิภาพ เพื่อให้เหมาะสมในการพัฒนาสมรรถนะครูสังคมศึกษาในเขตพื้นที่ชายแดน

3.2 ควรนำการศึกษารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูสังคมศึกษาในเขตพื้นที่ชายแดนจากการวิจัยนี้ ไปใช้ในองค์กรต่างๆ เพื่อเปรียบเทียบว่ามีประสิทธิภาพแตกต่างกันหรือไม่

3.3 ควรศึกษาการการพัฒนาสมรรถนะครูสังคมศึกษาในเขตพื้นที่ชายแดนและเอกชน ที่มุ่งเน้นการพัฒนาความรู้ ความสามารถ ทักษะและทัศนคติในการปฏิบัติงานของบุคลากรเปรียบเทียบกับ การพัฒนาองค์กรตามแนวทั่วไปว่าจะมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด

เอกสารอ้างอิง (References)

- กัญญ์วรา ผลเจริญ. (2559). “การศึกษาสมรรถนะหลักของครูโรงเรียนสันติราษฎร์วิทยาลัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเขต 1”. *วิทยานิพนธ์ศึกษามหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- กันตวรรณ มีสมสาร. (2560). “แนวทางการพัฒนาสมรรถนะ ด้านการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัยในศตวรรษที่ 21”. บทความวิจัย. *วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์*. มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม-สิงหาคม 2560.
- สายรุ่ง บุปผาพันธ์. (2558). “การพัฒนาทุนมนุษย์ตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน”. *พุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุธี บูรณะแพทย์. (2557). “สมรรถนะของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3”. *ครุศาสตร์มหาบัณฑิต*. สาขาวิชาบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. *รายงานข้อมูลสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคด้านการศึกษาจังหวัดที่มีอาณาเขตติดต่อกับสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา*. (ออนไลน์), แหล่งที่มา : <http://bps.sueksa.go.th>, [24 มิถุนายน 2562].
- เอกชัย พุทธสอน. (2556) “แนวโน้มการเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักศึกษาผู้ใหญ่”. *ปริญญาครุศาสตร์มหาบัณฑิต*. สาขาวิชาการศึกษาอนุรักษนิยมโรงเรียน. ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
